

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica Secundum Viam Et Doctrinam D. Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici

In Celebri Archiepiscopali Benedictina Universitate Salisburgensi, methodo
& norma ibidem usitata publicè tradita, & in IV. Tomos digesta ; Qvorvm
Primvs Tractat De Deo Vno Et Trino, Deq[ue] Creatura Angelica ...

Mezger, Paul

Augustæ Vindelicorum, 1695

Articulus II. Per quos actus hoo operetur propter finem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74152](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74152)

dum finem. Latè sumpta significat iudicium intellectus proponens obiectum cum indifferentia, & sufficienti lumine ad discernendum inter bonum, & malum. Secundò dividitur in deliberationem formalem, quà ratio actu deliberat, & in virtualem seu interpretativam, quà quis habens obligationem & potentiam ad deliberandum, omisâ formali deliberatione, iudicat hic & nunc aliquid esse agendum, vel omittendum.

Quocunque modo ex prædictis deliberatio accipitur, sufficit ad denominationem actus humani: ita ut in definitione actus humani *ly voluntas deliberata* nil aliud significet, quàm voluntatem regulatam per deliberationem sive strictam, sive latam, sive formalem, sive virtualem: unde etiam peccatum ex ignorantia vincibili est actus humanus, quia procedit ex voluntate saltem virtualiter deliberata.

ARTICULUS II.

Per quos actus homo operetur propter finem?

SUMMARIUM.

1. Omnes actus humani sunt propter ultimum finem.
2. Alia amari propter finem est ipsius inadaquata tantum causalitas.
3. Amor finis alius formalis, alius causalis.
4. Quomodo actus fugæ & imperati sint propter finem?
5. Etiam fructio finis est propter ipsum.
6. Etiam necessarij actus voluntatis comprehensivum sunt formaliter propter finem.
7. Creaturae irrationales formaliter non agunt propter finem.
8. Obiectio Genetici solvitur.
9. Qualis determinatio voluntatis requiratur ad finis causalitatem.
10. DEUS ex parte sui actus habet rationem finalem, non causalem.
11. Nihil creatum est finis ex parte Divinae voluntatis.
12. Datur finalis ratio amoris essentialis, non notionalis in DEO.
13. Quomodo creaturae sint media?
14. Ordo intentionis & electionis in Divinis tantum probat media & fines ex parte volitorum.

§. I.

Statuuntur actus humani propter finem.

1. **Q**uestio non de fine operis sed operantis inducta sit **CONCLUSIO** Homo per omnes actus humanos proprie formaliter agit propter finem. S. D. hica. i. in c. Ratio est: quia in omni actu humano reperitur propria causalitas finis, quæ est, ut ipse gratiâ sui, & alia appetantur propter ipsum. Aut enim actus humanus est immediatè circa finem, ut amor & intentio finis; & tunc haud dubiè bonitas finis per tales actus propter se, sive gratiâ sui appetitur: aut est immediatè circa media, & tunc ipsa media, quippe quorum bonitas essentialiter dependet à bonitate finis, amantur & eliguntur propter finem, ad quem consequendum ducunt.

2. Hinc colliges primò: Adæquatam causalitatem finis non in hoc consistere, ut alia amentur propter ipsum, siquidem fini per prius convenit amari & appeti propter se, quàm alia propter ipsum. Unde cum S. D. 3. contr. gentes. c. 75. dixit: Causalitatem finis in hoc consistere, quod propter ipsum alia desiderantur, de inadaquata tantum causalitate locutus fuit.

R. P. Metzger, Theol. Schol. Tom. II.

Colliges secundò. Omnia, quæ sunt propter finem, fieri ex amore finis, vel formali, vel causalis, non autem semper formali. Ex amore formali est fieri ex actu ipso amoris extrinsecè præsupposito; ex amore causalis est fieri ex bonitate finis objective alliciente. Sic intentio finis est ex amore causalis, electio mediorum etiam quandoque ex formali. Parùm differunt, qui dicunt, intentionem finis procedere ex amore finis non transitive, quasi aliquid derivatum ex amore formali, sed intransitive, h. e. quòd procedat ut ipse amor, quo modo calor ignem producere dicitur in virtute ignis, *ly in virtute* fumendo intransitive, ita ut calor sit ipsa virtus ignis, non autem transitive, quasi ageret ex virtute superaddita.

Colliges tertio: Etiam actus fugæ, quibus videlicet voluntas averfatur malum, & actus imperatos, qui à distinctis potentiis eliciuntur, esse propter finem. Actus fugæ quidem, quia voluntas nunquam averfatur malum, nisi in virtute boni ex opposito moventis & allicientis. Actus verò imperatos, quia licet materialiter spectati, quatenus elicitivè procedunt ex potentiis à voluntate distinctis, non habeant pro obiecto finem & bonum; spectati tamen formaliter, & quatenus à voluntate imperati, sic ab ipsa in finem referuntur.

Colliges quartò. Fruitionem ac delectationem de fine adepto esse actus propter finem elictos; cum in istis quoque actibus reperitur propria motio, & intentionalis causalitas finis. Nam licet bonitas finis non moveat ad sui fruitionem, nisi ut posita in executione, atque aded fructio tantummodò sequatur finem, jam in executione habitum, ipsa tamen executio non est ratio movendi, (cum finis officium sit movere obiectivè, non activè, & executivè) sed tantum conditio necessariò requisita, ut finis obiectivè, & ut existens in intentione moveat, quatenus apprehenditur, & repræsentatur sub ratione boni præsentis & possessi, prout insinuat Angelicus D. q. 31. à 1. ad 2. dicens: *Licet in eo, qui jam consecutus est bonum, in quo delectatur, cesserit motus executionis, quo tendit in finem, non tamen cessat motus appetitivæ partis, quæ sicut prius desiderabat non habitum, ita postea delectatur in habitu. Licet enim delectatio sit quies quadam appetitus consideratâ præsentia boni delectantis, quod appetitui satisfaciunt, tamen adhuc remanet immutatio appetitus ab appetibili.* Inde fit, quòd quantò vehementior

A 2

hementior præcessit apprehensio, ac desiderium boni, tantò solear esse intensior delectatio & fructio de bono obtento.

6. Colliges quintò. Omnes (1) actus liberos esse formaliter propter finem; (2) ex actibus verò necessarijs, illos solum actus voluntatis, qui à comprehensore eliciuntur, ut amor beatificus & fructio. Ratio primi est, quòd omnes illi actus ex deliberata voluntate & perfecta cognitione finis procedunt, Ratio secundi est: Ille actus est formaliter propter finem, qui procedit ex perfecta cognitione finis, representante proportionem ipsius ad media, & ad ipsum appetentem. Sed ex actibus à voluntate necessariò elicitis soli actus comprehensoris, nimirum Amor & fructio procedunt ex perfecta, imò perfectissima cognitione finis, ipsa scilicet visione beatifica Divinae essentiae, tanquam Summi Boni adæquatè satisfaciens voluntatem: econtrà actus necessarij viatoris; videlicet motus primò primi procedunt solum ex imperfecta cognitione finis, & ut loquitur S. D. tantum *habens finem quasi imaginatum*: ergò soli actus voluntatis à comprehensore necessariò elicti formaliter sunt propter finem.
7. Colliges sextò. Nullam creaturam irrationalem propriè formaliter agere propter finem. Ut hic a. 2. S. D. Cujus ratio est, quòd nec se ipsas propriè in finem moveant, nec bonitatem finis formaliter h. e. secundum rationem convenientiæ, & proportionem cum medijs, sed solum materialiter, hoc est, rem, quæ sibi bona est, apprehendant, de quo plura Philosophi.

§. II.

Solvuntur objectiones.

8. Objicies primò cum Gonet contra Collig. 4. ex S. D. q. seq. a. 6. ad 1. Primò. Quòd non distinguitur ab ipso fine, non est propter finem: sed juxta D. Thom. delectatio in bono, seu quietatio in ipso, non distinguitur à fine: ergò non est propter finem. Minor colligitur ex loco citato. *Delectatio, inquit, propter se, & non propter aliud appetitur, si ly propter dicat causam finalem.* Secundò. Quòd per modum complementi connaturaliter sequitur ipsum finem, non ponit in numero cum fine, sed fructio & delectatio connaturaliter sequuntur possessionem finis. Tertiò. Finis, prout exercet munus causæ finalis est prima causarum, sed finis ut executus est ultimum: ergò ut sic non exercet munus causæ finalis in intentione: Atqui respectu fructiois & delectationis finis est executus: ergò respectu illorum actuum non exercet munus causæ finalis: nec proinde isti actus sunt propter finem.

Respondeo ad 1. cum Philippo à S. Trin. delectationem illo loco à S. D. non accipi formaliter, tanquam pro actu elicto circa finem, de quo loquimur in presenti, sed objective, prout habet rationem objecti appetibilis respectu alterius actus, quo appetitur, sub qua ratione & acceptatione non ponit in numero cum ipso fine. Sicque patet responsio ad 2. nimirum complementum connaturaliter consequens finem, non ponit in numero cum fine, objective spectatum, concedo, formaliter sumptum, nego. Ad 3. Respondeo,

Finis ut executus, est ultimum respectu quorumcumque actuum, nego, respectu mediorum, eorumque actuum, qui ad executionem dirigitur, concedo, & similiter distincto consequente, nego primam & reliquas consequentias. *Inquit.* Posita executione cessat intentio finis; ergò tunc finis non amplius movet, & causat in intentione. Respondeo. Cessat finis intentio, prout intentio nominat efficacem prosecutionem finis determinantem ad electionem mediorum, concedo, prout intentio dicit esse apprehensum & intentionale, quòd finis habet in intellectu, nego antecedens & consequentiam.

Objicies secundò, contra Colliges §. causalitas finis consistit in hoc, quòd moveat & determinet voluntatem ad suam amorem, sed DEUS clarè visus non movet aut determinat voluntatem ad suam amorem, quippe jam ex se, & ex sua natura ab intrinseco determinatam ac necessitatem ad amandum DEUM, ut infra dicitur. Sed Respondeo, distinguendo minorem. Non movet voluntatem liberè, quòd unicum impugnat Adversarius, concedo, non movet, & determinat necessariò, nego. Item voluntas Beati est ab intrinseco determinata ad amandum DEUM, dependenter à visione Divinae essentiae sub ratione Summi Boni, concedo, independenter ab illa, nego. Gratis igitur assumit & supponit predictus Author, tunc solum adesse motionem & causalitatem finis, quando voluntas ipsa semovet liberè & applicativè; ideòque negare cogitur, quòd respectu amoris beatifici DEUS propriè habeat rationem finis. Quæ sanè difficultas sustineri possunt primo: quia hac ratione accensus charitatis, quem Angelus aut Adamus in primo instanti elicit, fuisset formaliter propter finem, siquidem fuit à DEO specialiter movens & applicans, & à voluntate solum ut eliceretur. Secundò. Motio objectiva finis consistit juxta S. D. in appeti gratià sui, sed sive appetatur liberè, sive necessariò, appetitur gratià sui: ergò necessitas appetitionis non obstat causalitati & motioni finis; modò sub ratione finis sit perfectè cognitus. Tertiò. Beatus non minus habet iudicium practicum de DEO super omnia diligendo, nec minus allicitivè trahitur à bonitate Divina per claram visionem cognita, quam aliquis Viator habet tale iudicium, & trahitur à Divina Bonitate per fidem cognita: Imò hæc omnia habet cum majori perfectione, quam Viator: ergò à iste DEUS liberè amando operatur propter finem, etiam ille necessariò amando DEUM operatur propter finem. Quartiò. Respectu illius actus DEUS obtinet formaliter rationem finis, per quem formalissimè attingitur sub ratione finis, sed per amorem beatificum, quo Beatus se & omnia refert in DEUM, formalissimè attingitur DEUS sub ratione finis, & quidem ultimè: ergò. Major est S. D. qui ex eo capite probat, quòd actus voluntarij sint propter finem, quia finis est objectum voluntatis. Minor per se patet.

§. III.

Quomodo DEUS dicatur agere propter finem?

Respondeo. Operationem liberam DEI virtutualiter transeuntem, ad extra considerari posse

posse vel ex parte actus, & secundum quod operatio dicit in recto, vel ex parte termini extra se referri, & secundum quod operatio dicit in obliquo. Si primò modò consideretur, tunc sicuti illa operatio est identificata cum DEO & ipse DEUS, sic neque habet causam efficientem, neque finalem, utpote ens à se; habet tamen virtuale motivum, seu rationem finalem, quæ est ipsa increata bonitas DEI, prout dictum in Tract. de DEO. Ita S. D. I. contr. gentes c. 27. *quomodo autem aliqua ratio Divinae voluntatis assignari possit, non tamen sequitur, quòd voluntas ejus sit aliqua causa.* Si verò operatio DEI accipiatur ex parte termini, tunc sicuti ille terminus est ens creatum, ita habet vere causam finalem in DEO, nempe ipsum DEUM: omnia enim propter Semetipsum operatus est Dominus, Proverb. 16. Dicitur tamen DEUS aliquando etiam habere aliquem finem creatum, veluti cum dicimus Verbum Divinum propter nos & propter nostram salutem descendisse de caelis. Non ex parte actus & suæ voluntatis, sed ex parte Rei Volitæ, in quantum unam rem creatam subordinat alteri; sic enim merita & perseverantiam electorum ordinat ad eorundem gloriam, tanquam media ad finem, prout dictum loco citato.

II. Colliges primò. Deum non habere aliquem finem creatum ex parte suæ voluntatis; siquidem increata voluntati debetur increatum specificativum: sed tantum ex parte rei volitæ, in quantum unam creaturam ordinat in usum alterius; quæ de causa S. D. negat hanc propositionem esse veram: *DEUS vult hoc propter hoc*: istam verò probat: *DEUS vult hoc fieri propter hoc*: quia in priori propositione creatura ponitur pro fine ex parte ipsius voluntatis Divinæ, in altera verò pro fine ex parte rei volitæ. Vide, quæ diximus in Tract. de Deo uno, c. 2. §. 2. n. 4. & 6. II. §. 2. n. 6.

II. Colliges secundò. Dari rationem formalem amoris essentialis DEI; non autem notionalis, quatenus virtualiter inadquate distinguitur ab essentiali, i. partem, quæ est contra Gonet hic a. 4. Ratio est, quia ut operatio sit propter finem, seu rationem finalem, sufficit, quòd sit ex perfecta cognitione bonitatis suo modo objectivè alligatis. Sed amor essentialis DEI est ex infinita bonitate infinito modo secundum prioritatem virtutem præcognita, ipsaque bonitas multò magis & perfectius DEO est ratio amandi seipsum, quam creaturas; ergò amor essentialis in DEO habet rationem finalem. Secunda pars probatur. Amor notionalis ut inadquate virtualiter distinctus ab essentiali, ratione suæ infinitæ fecunditatis, ita est productivus Spiritus S. ut si per im-

possibile amor essentialis pro ratione finali non haberet Divinam bonitatem, adhuc tamen esset productivus ipsius: ergò ut sic & quatenus notionalis non habet rationem finalem.

Dices. Si vellet DEUS creaturas propter seipsum, tanquam finem, tunc ista haberent rationem medij; sed hanc non habet, quia medium habet bonitatem utilitatis ad consequendum finem: atqui nulla creatura est DEO utilis ad consequendam suam bonitatem: ergò.

Respondeo. In medio duplicem habitudinem reperiri, utilitatis seu conducibilitatis ad finem, & ordinabilitatis, ac referibilitatis ad finem. Prima habitudo reperitur in mediis respectu create voluntatis, quæ quia amat amore affectum, & trahitur ab objecti bonitate, idcirco supponit in objecto appetibilitatem, vel respicientiam utilitatis, si est medium, vel absolutam delectabilitatis, aut honestatis, si objectum est finis. Atqui in creaturis respectu Divinæ voluntatis tantum reperitur habitudo ordinabilitatis, secundum quam solam media dici possunt: nam omne bonum participatum est referibile ad bonum imparticipatum, à quo emanat: Sed creaturæ amantur à DEO tanquam bona participata, amat quippe illas amore effectivo, non affectivo, communicandò ipsis bonitatem: ergò etiam amantur ut referibilia in infinitam suam bonitatem. Et sic in forma Respondeo ad argumentum, distinguendo sequelam majoris. Habent rationem medij minus strictè, prout dicit suæ bonitatis referibilitatem in superius bonum, concedo, prout dicit rationem utilitatis, nego. Et ad probationem. Medium in ordine ad voluntatem creatam, & amorem affectivum dicit bonitatem utilitatis, concedo, medium, quod est tale in ordine ad voluntatem increatam, & amorem effectivum, nego. Ratio constat ex dictis.

Instat Gibbon. Nihil solennius esse apud Theologos, quàm assignare in DEO ordinem intentionis, & electionis: sed electio debet esse circa medium. Item, omnes admittunt voluntatem prædestinativam: sed hæc definitur à D. August. de don. persev. c. 14. *præscientia & præparatio beneficiorum DEI* &c. h. e. juxta Ang. Doct. I. p. q. 23. a. 1. *ordinatio mediorum, quibus creatura rationalis transmittitur in finem vite æternæ.* Et quis neget, DEUM velle nostra opera meritoria propter nostram beatitudinem? Respondeo. Plus ex his omnibus non probari, quàm quòd DEUS creaturas velit tanquam media ex parte voliti, non autem ex parte suæ voluntatis, & per comparisonem ad suam increatam bonitatem, quòd ultrò concedimus.

ARTICULUS III.

An & quomodo media ad finem habeant propriam bonitatem?

Tria veniunt in questionem. Primò. An dentur fines intermedij, qui ita exercent causam finalem, ut tamen ad finem ulteriorem referantur, vel utrum omnis finis sit ultimus, vel simpliciter, & in omni genere, vel secundum quid, h. e. in certa aliqua serie altius actionis, vel artis. Posteriorem Vaquez, priorem partem

Schola Thomistica cum communi Scholasticorum amplectitur. Secundò an media etiam quæ talia habeant intrinsicam bonitatem, seu appetibilitatem, vel utrum tantummodò per denominationem extrinsecam à bonitate finis sint & dicantur bona: Priorem doctrinam Thomistæ posteriores, posteriorem Conradus & Medina sequuntur.